

ВІДГУК

рецензента на дисертаційну роботу

Безуса Валерія Олександровича

на тему:

«Інноваційні інструменти управління розвитком

житлово-комунального господарства міста»,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань

28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю

281 «Публічне управління та адміністрування»

Відгук підготовлено на основі вивчення тексту дисертації, наукових публікацій здобувача, в яких опубліковано результати дисертаційного дослідження, документи із підтвердженням впровадження результатів дослідження у практику діяльності органів публічного управління.

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

Житлово-комунальні проблеми в Україні були й залишаються одними з найбільш актуальних для міст та їх мешканців. Особливо ці проблеми загострилися у зв'язку зі збройною агресією РФ та введенням в Україні правового режиму воєнного стану – окупанти руйнують не тільки критичну інфраструктуру країни, а й знищують цілі міста, селища, інші населені пункти. Тому, відбудова територій, поступове відновлення та модернізація місцевих інженерно-технічних мереж, розвиток комунальної інфраструктури та розв'язання інших проблем житлово-комунальної сфери сьогодні є не тільки імперативом часу, а й одним із пріоритетних завдань публічного управління. Зазначене обумовлює необхідність пошуку та обґрунтування сучасного управлінського інструментарію, моделей та механізмів, що дозволять побудувати нову результативну систему публічного управління у житлово-комунальній сфері та забезпечити максимальну ефективність цієї діяльності.

Дисертація В.О.Безуса відповідає потребам розвитку науки й практики публічного управління та адміністрування як в умовах мирного часу, так і в умовах правового режиму воєнного стану і подальшого повоєнного відновлення нашої країни. Погоджуємося з висновком автора, що актуальність дисертаційної роботи зумовлена наявністю проблеми, яка характеризується протиріччям між нагальною потребою у запровадженні сучасного інноваційного інструментарію управління розвитком житлово-комунального господарства міст України з метою підвищення ефективності та результативності діяльності органів місцевого самоврядування, комунальних та інших підприємств з надання житлово-комунальних послуг на рівні європейських вимог, норм і практик, та недостатністю концептуального й методико-технологічного забезпечення цих процесів (стор. 27).

Актуальність теми дисертації підтверджується також тим, що дисертаційне дослідження виконане у межах наступних тем науково-дослідних

робіт: «Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку об'єднаних територіальних громад» (номер державної реєстрації 0120U102642); «Забезпечення ефективності та оцінювання динаміки розвитку об'єднаних територіальних громад» (номер державної реєстрації 0118U006490), що виконувалися на кафедрі менеджменту та управління проектами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України; «Державне стимулювання розвитку об'єднаних територіальних громад і підвищення рівня їх спроможності» (номер державної реєстрації 0119U100783), що виконувалася на базі Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України; «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (номер державної реєстрації 0122U002375), що виконується на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»; «Стратегії економічного розвитку: держава, кластер, підприємство» (номер державної реєстрації 0121U111377), що виконувалася на базі Науково-освітнього інноваційного центру суспільних трансформацій, м. Чернігів, у виконанні яких автор дисертації брав участь як молодший науковий співробітник, виконавець. Матеріали досліджень представлені відповідними підрозділами у заключних звітах з НДР та увійшли до монографій на інших наукових публікацій, що готувалися за результатами виконання наукових тем.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Для розв'язання окресленого автором наукового завдання у дисертації коректно визначено мету дослідження (с. 28), його об'єкт і предмет (с. 29), а також поступово вирішено низку завдань за відповідною структурно-логічною схемою дослідження, що сприяло реалізації поставленої мети.

Належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх вірогідність забезпечено, зокрема, використанням широкої джерельної бази за темою дисертації: список використаної літератури налічує 223 найменування, з них 24 – англійською мовою (с. 234–259).

Логіка викладання матеріалу корелюється з предметом дослідження і обраними методами дослідження. Це дозволило здобувачу сформулювати підґрунтя з наукових підходів і концепцій, які лягли в основу його наукових розвідок. Для дисертації характерна системність та ясність викладення матеріалу, вміння виділити суттєві моменти, чітка їх аргументація. Висновки дисертаційної роботи цілком обґрунтовані, коректні та впливають з викладеного матеріалу.

Зазначене дозволяє констатувати, що отримані здобувачем наукового ступеню В.О. Безусом наукові результати є всебічно обґрунтованими та достовірними, а також такими, що мають елементи наукової новизни.

Так, зокрема, автором дисертації: *уперше* обґрунтовано комплекс наукових положень, підходів та моделей, системне застосування яких методологічно забезпечує реалізацію процесів відновлення, реформування та розвитку ЖКГ міста на основі сучасних ринкових інструментів менеджмент-орієнтованого (програмно-цільового, маркетингового та корпоративного) управління, використання яких сприяє підвищенню ефективності діяльності органу місцевого самоврядування через формування житлово-комунального кластеру міста та його інституціоналізацію шляхом упорядкування та формалізації зв'язків і взаємовідносин учасників і стейкхолдерів кластеру за допомогою розроблених у роботі мультипроектну формування житлово-комунального кластеру міста і відповідної процесної моделі, а також підходу до оцінювання успішності діяльності органу місцевого самоврядування щодо забезпечення стійкості, відновлення та розвитку ЖКГ міста у повоєнний період; *удосконалено* понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження, а саме: сформульовано авторське (розширене) бачення поняття «житлово-комунальне господарство», а також надано авторські дефініції поняттям «міська інфраструктура», «житлово-комунальне господарство міста», «критична інфраструктура у секторі ЖКГ», «житлово-комунальний кластер», на базі чого розроблено концептуальну схему міжкатегоріальних зв'язків між зазначеними поняттями та підготовлено пропозиції щодо внесення змін до Закону України від 16.11.2021 №1882-IX «Про критичну інфраструктуру»; *дістали подальшого розвитку* формалізація принципів стратегічного управління розвитком ЖКГ міста, серед яких, зокрема, виокремлено: несуперечність зі стратегіями розвитку інших сфер життєдіяльності міста та стратегією розвитку територіальної громади в цілому; інтеграцію зі стратегіями розвитку ЖКГ більш високого рівня; проактивність; інноваційну спрямованість (наявність елементів SMART-спеціалізації), дотримання яких сприяє підвищенню ефективності стратегічного управління в галузі; змістовне наповнення та методичні вимоги щодо застосування збалансованої системи показників, використання якої дозволить забезпечити синергію та єдність стратегічних цілей організацій та підприємств, що входять до складу житлово-комунального кластеру міста, та підвищити ефективність стратегічної діяльності органу місцевого самоврядування у сфері ЖКГ у цілому; підготовлено рекомендації щодо її використання органами місцевого самоврядування та учасниками кластеру.

Наведене вище дозволяє зробити висновок, що здобувач продемонстрував належний рівень оволодіння методологією наукової діяльності, а поставлене наукове завдання успішно виконано.

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Структурно дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 276 сторінок, з них 229 сторінок основного тексту, представлено 3

таблиці, 11 рисунків, 4 додатки, список використаних джерел становить 223 найменування, з них 24 – англійською мовою.

Структура роботи є обґрунтованою та логічною, текст роботи має цікаві ілюстрації. Детальне вивчення матеріалів дисертації дає підстави стверджувати про глибоке розуміння проблематики та завдань, поставлених для вирішення, а підхід до викладу отриманих результатів дослідження відзначається системністю та ґрунтовністю опрацювання матеріалу за темою дослідження.

У розділі 1 – Теоретичні та нормативно-правові засади публічного управління розвитком житлово-комунального господарства (стор. 36-99) – показано, що протягом майже тридцяти років незалежності України стан житлово-комунального господарства (ЖКГ), комунальної інфраструктури та рівень надання житлово-комунальних послуг постійно був незадовільним. Гострота і масштаб проблем очевидні – ЖКГ України терміново потребує реалізації потужного комплексу заходів, спрямованих на забезпечення належного рівня захисту та підтримки об'єктів інфраструктури й надання якісних житлово-комунальних послуг, і ця проблема практично не має резервів часу для її вирішення або відкладання. Проаналізовано стан наукового опрацювання проблеми, за результатами чого удосконалено понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження, зокрема: сформульовано авторське (розширене) бачення поняття «житлово-комунальне господарство». Досліджено зарубіжний досвід публічного управління розвитком ЖКГ. Зроблено висновок, що на цей час Україна використовує власну (змішану) модель публічного управління у сфері ЖКГ, що враховує водночас французький, німецький і польський досвід, який передбачає залучення до комунальної власності приватного капіталу, і в той же час базується на поточній соціально-економічній ситуації та внутрішніх можливостях держави, інших специфічних умовах та реаліях, характерних саме для України.

У розділі 2 – Обґрунтування інноваційних підходів та інструментів управління розвитком житлово-комунального господарства міста (стор. 100-163) – автор визначає пріоритетне завдання, яке необхідно виконати після перемоги над російською навалою в Україні, це – відновлення та модернізація всієї комунальної інфраструктури міст, що має відбуватися у контексті змін і реформ, необхідних для забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку ЖКГ, а також та територій і громад у цілому. Автор дисертації здійснив систематизацію менеджмент-орієнтованої інструментарію (програмно-цільового, корпоративного, маркетингового та іншого), що застосовується у світі для забезпечення ефективності, результативності та якості діяльності як організацій та підприємств бізнес-сектору, так і органів публічного, зокрема, муніципального управління, на базі чого обґрунтував найбільш ефективні інструменти (стратегічного планування, проектування, муніципального маркетингу, державно-приватного партнерства, кластеризації тощо), які є відносно інноваційними саме для сфери публічного управління розвитком ЖКГ міста. Показано, що застосування маркетингового та кластерного інструментарію є відносно новим для вітчизняної системи публічного управління розвитком ЖКГ міста, втім європейський та світовий досвід

свідчить, що їх запровадження зможе забезпечити підвищення ефективності, результативності та якості діяльності органів місцевого самоврядування, комунальних та приватних підприємств, служб, керуючих компаній у галузі ЖКГ щодо задоволення потреб споживачів у якісних житлово-комунальних послугах, а також буде сприяти інфраструктурному розвитку міста та конкурентоспроможності його територіальної громади.

У розділі 3 – Методико-технологічне забезпечення управління розвитком житлово-комунального господарства міста у повоєнний період (стор. 164-178) – автором визначено принципи управління процесами розроблення та реалізації стратегії розвитку ЖКГ міста. Обґрунтовано, що стратегічний вибір щодо інституціональної форми інноваційного розвитку ЖКГ міста в процесах повоєнної ревіталізації має бути на користь кластерного підходу. Запропоновано авторське тлумачення поняття «житлово-комунальний кластер міста», розроблено методико-технологічне та організаційно-інституційне забезпечення управління розвитком ЖКГ міста на основі застосування проектного та кластерного інструментарію, а також збалансованої системи показників. Розроблено процесну модель створення ЖКГ-кластеру, яка описує процеси управління на 3-х рівнях (за фазами мультипроєкту). У якості інструменту вимірювання та оцінювання діяльності з досягнення стратегічних цілей запропоновано застосовувати збалансовану систему показників, що дозволить здійснити ефективне цілепокладання та оцінку результатів стратегічного розвитку підприємств-учасників ЖКГ-кластеру, а також управляти наближенням поточного стану ЖКГ міста до стратегічного бачення через систему фінансових і нефінансових показників. Запропоновано систему індикаторів і показників для моніторингу успішності мультипроєкту створення ЖКГ-кластеру та підхід до оцінювання успішності діяльності органу місцевого самоврядування щодо забезпечення стійкості, відновлення та розвитку ЖКГ міста через показники задоволення основних стейкголдерів територіальної громади житлово-комунальними послугами.

Основні наукові результати, які отримано здобувачем дисертаційного дослідження опубліковано в 18 наукових працях, із них: 3 статті у наукових фахових виданнях України з державного управління, публічного управління та адміністрування, 1 одноосібний підрозділ у колективних монографіях, 9 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій (з них 2 – у зарубіжних збірниках), 5 публікацій, які додатково відображають зміст дисертації.

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Вважаємо, що результати дисертаційного дослідження мають для галузі публічного управління та адміністрування важливе наукове та практичне значення:

– наукове значення роботи полягає у розробленні комплексу інноваційних підходів та інструментів управління розвитком житлово-комунального господарства міст України, а також їх методико-технологічного забезпечення;

– практичне значення роботи полягає в тому, що основні концептуальні та практичні положення доведені до рівня практичних рекомендацій і можуть бути використані органами місцевого самоврядування України у повоєнний період задля удосконалення публічноуправлінської діяльності у сфері відновлення та розвитку житлово-комунального господарства міста на основі запропонованих автором дисертації інноваційних інструментів та кращих зарубіжних та вітчизняних практик.

Наукові рекомендації, висновки, пропозиції, які отримано за результатами дисертаційного дослідження, були враховані і використані у діяльності:

– Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України під час підготовки пропозицій для Верховної Ради України щодо внесення змін до Закону України від 16.11.2021 №1882-IX «Про критичну інфраструктуру», а також для вдосконалення систем енергоменеджменту на рівні міста (довідка про впровадження від 15.02.2023 р. №60-02/04/4-23);

– Асоціації малих міст України під час підготовки рекомендацій міським радам щодо упровадження запропонованих автором інструментів управління розвитком житлово-комунального господарства міст (кластерного, маркетингового та інших) у діяльність з розроблення програмно-цілевих документів, а також для підвищення ефективності енергоменеджменту, що має бути методологічною та методико-технологічною основою реалізації стратегічних планів і тактичних завдань з відновлення та розвитку житлово-комунального господарства та критичної інфраструктури міста у повоєнний період (довідка про впровадження від 26.01.2023 №23-01/2-23);

– Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України у процесі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування (удосконалення та актуалізація змісту робочих програм з дисциплін спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» для другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти) (довідка про впровадження від 12.07.2021 №03-10-2-265).

Зазначене вказує і на значущість результатів дослідження для органів публічного управління та територіальних громад.

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами вивчення тексту дисертації, наукових публікацій здобувача, а також звіту, щодо перевіряння тексту дисертаційної роботи за допомогою онлайн сервісу перевірки на плагіат Unichек, наданого відповідно до пп. 4.2.5 Положення про систему запобігання та виявлення плагіату Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» затвердженого Вченою радою університету 13.06.2018, протокол № 8 (зі змінами та доповненнями, затвердженими Вченою радою університету від 26.03.2019), порушень академічної доброчесності не встановлено. У разі використання ідей, підходів, висновків, наукових результатів і фрагментів текстів інших дослідників наведено коректні посилання на відповідні джерела.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

У цілому дисертація справляє позитивне враження, водночас, слід звернути увагу на окремі дискусійні положення дисертаційної роботи.

1. У науковій новизні дисертаційної роботи (с. 8, 32) зазначено, що дістали подальшого розвитку систематизація та обґрунтування комплексу інноваційних для сфери публічного управління розвитком ЖКГ міста інструментів, застосування яких буде сприяти забезпеченню ефективності, результативності та якості діяльності органів місцевого самоврядування. Автору доцільно було б більш широко розкрити, про які інструменти йде мова.

2. Автор провів ретельний аналіз вітчизняної нормативно-правової бази та європейського досвіду управління розвитком житлово-комунального господарства. Ураховуючи, що Україна прагне у найближчий період перейти від статусу країни-кандидата на вступ до ЄС до статусу повноправного члена Євросоюзу, автор дійшов висновку (с. 79) щодо необхідності переглянути й актуалізувати Стратегію розвитку житлово-комунального господарства на 2022-2027 роки та прискорити процеси реформування галузі згідно із визначеними стратегічними пріоритетами. Ураховуючи необхідність системних перетворень галузі ЖКГ в Україні та значний досвід практичної роботи автора у цій галузі, на нашу думку, робота отримала б ще більшу значущість, якби автор також сформулював пропозиції щодо необхідних змін до цієї Стратегії.

3. Авторіві варто було б додатково розглянути такий аспект проблематики, як забезпечення галузі ЖКГ компетентними й високо кваліфікованими кадрами, здатними вирішувати наявні проблеми й знаходити шляхи виходу із кризової ситуації, яка склалася на даний час в цій сфері.

4. На с. 200 роботи автор зазначає, що успішність розвитку ЖКГ міста у повсякденний період критично залежить від ефективності системи моніторингу, а, відповідно, і достовірності вимірювання результатів стратегічної діяльності. Проте як часто робити такий моніторинг, і хто за нього відповідає – у роботі не йдеться.

5. У роботі представлено дуже широкий спектр інструментів, застосування яких, на думку автора, може підвищити результативність публічного управління розвитком житлово-комунальної сфери міст (с. 121), проте не всі з них є інноваційними, зокрема, для сфери ЖКГ (наприклад, стратегічне планування та проектування).

Висловлені зауваження відтворюють творчий характер роботи, суттєво не впливаючи на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження В.О.Безуса, та характеризують значну складність досліджуваної проблематики.

7. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота Безуса Валерія Олександровича «Інноваційні інструменти управління розвитком житлово-комунального господарства міста»

є цілісним самостійним, завершеним науковим дослідженням, що вирішує актуальне науково-прикладне завдання, має теоретичну і практичну цінність у галузі публічного управління та адміністрування. За результатами вивчення тексту роботи і публікацій автора можна констатувати, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація Безуса В.О. відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31 травня .2019 р.)», а її автор Безус Валерій Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

професор кафедри державного
управління і місцевого самоврядування
НТУ «Дніпровська політехніка»

д.держ.упр., професор

Наталія ГОНЧАРУК

